Lesbrief bij de voorstelling ‘De poppenparade’

Inhoud

1. **Achtergrond informatie, blz. 2**
2. **Voorbespreking en nabespreking bij de voorstelling, blz. 5**
3. **Maak je eigen pop, blz. 7**
4. **Spelopdrachten met de pop, blz. 9**

www.lisettevangemert.nl

Over de voorstelling

De poppenparade

In deze vrolijke voorstelling komen in korte acts de verschillende vormen en technieken van het poppenspel aan bod. Zoals marionetten, handpoppen en schimmenspel. In vogelvlucht wordt er over de geschiedenis van het poppenspel vertelt. Poppenspel 'van toen naar nu'. Van de middeleeuwen waarin poppenspel vooral informatie overdracht was voor volwassenen tot het moment dat de poppen uit de poppenkast kwamen!

Een boeiend educatief verhaal over poppenspel als ons cultureel erfgoed.

1. Achtergrond informatie.

Beste docent, omdat het leuk is om zelf wat achtergrond informatie te hebben hierbij uitgebreidere informatie over de technieken, vormen en geschiedenis van het poppenspel.

- Marionetten zijn poppen aan draadjes.
- Bekpoppen zijn poppen waarbij de hand van de poppenspeler in de bewegende bek van de pop gaat. Door zijn hand te bewegen, beweegt de poppenspeler de bek van de pop. Denk hierbij aan de Muppets
- Handpoppen zijn poppen die je op je hand zet. Handpoppen kennen we van de poppenkast.
- Schimmen zijn platte poppen die achter een doek bewegen. Doordat de pop achter een doek bespeeld wordt en daarachter weer een licht is geplaatst ziet het publiek aan de voorkant de schaduw van de pop.
- Tafelpoppen zijn poppen die makkelijk op een tafel te bespelen zijn. Dit zijn vaak poppen van ongeveer 30 tot 50 cm groot. Meestal hebben deze poppen een heel lijf en soms hebben ze korte stokjes aan de armen en achter het hoofd.
- Stokpoppen zijn poppen die onder de pop een stok hebben. Stokpoppen worden van onderaf door de poppenspeler bespeeld.

- Vroeger in de middeleeuwen, speelden de poppenspelers verhalen voor de volwassenen. Omdat het grootste gedeelte van het volk analfabeet was had dit poppenspel vooral de functie van informatie overdracht. Zoals bijvoorbeeld nieuwsberichten. Vaak werd het poppenspel tijdens de jaarmarkt opgevoerd. Het heette toen het Doeckenspiel.

- Jan Klaassen ontstond later, na de nieuwsberichten. Er gaan verhalen rond dat Jan Klaassen echt bestaan heeft. Volgens die verhalen woonde hij in Amsterdam in de Jordaan en is hij in 1686 met Katrijn getrouwd. Men zegt dat hij poppenkast speelde en daarin vooral zijn eigen leven liet zien. In eerste instantie waren die verhalen gericht op volwassenen. Poppenspel had de functie van het huidige cabaret en er werden vaak grove grappen gemaakt.

- Pas tegen het einde van de 19e eeuw werd poppenspel en het Jan Klaassen spel meer voor kinderen, Jan Klaassen werd zoals we hem nu kennen.

- Overigens zijn er in andere landen ook personages te vinden die gelijkenissen tonen met Jan Klaassen. Zo heb je in Italië Pulcinella (sommige theorieën beweren dat Jan Klaassen daar

oorspronkelijk van afstamt). In Duitsland heb je Kasperl en in Engeland heb je Punch en Judy. De personages uit de verschillende landen lijken in uiterlijk op elkaar. Toch zijn er vaak grote culturele verschillen. Zo is Punch in Engeland een personage dat er flink op los slaat. Met een stok sabelt hij zijn medespelers stuk voor stuk neer. Door de poppenspeler wordt een '*swazzle'* gebruikt om de hoge snerpende stem van Punch te spelen. Een 'swazzle' is een rietje dat tussen een metalen strip zit en het wordt door de poppenspeler in zijn mond geplaatst tijdens het spelen. Deze twee aspecten, de 'swazzle' voor het stemgebruik en het gewelddadige gedrag van Punch, maakt dat wij in Nederland onze 'Jan Klaassen' hier moeilijk in kunnen herkennen.

- Na de tweede wereldoorlog begon het poppenspel heel langzaam te veranderen. Zo legde Feike Boschma bijvoorbeeld de nadruk op de beweging van de pop in plaats van op de tekst. Hij maakte poppen van zijden lapjes, vaak marionetten, die prachtig konden bewegen. (Zie onderstaande afbeelding)

Pop van Feike Boschma, bron: www.feikeboschma.com

- Eind jaren vijftig werden er voor het eerst objecten gebruikt. Bijvoorbeeld een paraplu die in een pauw veranderde. Of poppen gemaakt van pollepels (Dit was de voorloper van wat wij nu het objecttheater noemen)

- Ook werd er eind jaren vijftig voor het eerst buiten de poppenkast gespeeld en dit gaf poppenspelers veel meer verschillende mogelijkheden. De poppen werden groter of juist abstracter.

- Weer later werden poppen soms de tegenspeler van de poppenspeler, zoals bij de Neville Tranter en bij Fred Delfgaauw. Deze beide poppenspelers spelen vooral voor volwassenen. Op youtube staan filmpjes, waarbij je kunt zien hoe een poppenspeler en de pop tegenspelers van elkaar worden: https://www.youtube.com/watch?v=7HcpBz8N8ZI

- Tegenwoordig zijn er veel verschillende vormen van poppenspel en wordt het ook meer met andere theatervormen gebruikt, zoals bijvoorbeeld bij de musical de Woof Side Story: https://www.youtube.com/watch?v=iKFti4uu6Ds Of de theaterproductie Warhorse: https://www.youtube.com/watch?v=q-bni4QqSv4 waarbij meerdere poppenspelers één paard bespelen.

- Zelf maak ik straattheater met poppenspel. In een aantal acts wordt poppenspel met steltlopen gecombineerd zoals bij de 'Liefdesbrigade' en de 'Zeemeeuwmin'. Voor filmpjes: http://www.hetwandelendhuis.nl/?page_id=158

- Zo zie je dat poppenspel door de jaren heen een hele ontwikkeling heeft mee gemaakt, en dat er veel verschillende vormen van poppenspel bestaan.

- Nu wordt het tijd om terug te kijken en te reflecteren op de voorstelling en daarna zelf aan de slag met het maken van poppen en ermee te spelen.

Bronnen

- https://nl.wikipedia.org/wiki/Poppenkast
- 'Bewogen beelden', Hanny Alkema e.a., 1994
- Een pop is geen pop is geen pop, Hanny Alkema, 2005

2. Voorbespreking en nabespreking bij de voorstelling

Voorbespreking

Groep 1,2,3

- Wie is er wel eens naar poppentheater geweest?
- Wat heb je toen gezien?
- Wat vond je leuk? En waarom vond je dat leuk?
- Wie heeft er thuis poppenkast poppen? En als je daarmee speelt, wat speel je dan?

Groep 4,5,6

- Wie er wel eens naar poppentheater geweest?
- Welke poppen heb je toen gezien?
- Waren het verschillende poppen of waren het allemaal dezelfde poppen? Hoe kon je dat zien?
- Wie heeft er thuis poppenkast poppen? En als je daarmee speelt, wat speel je dan?

Groep 7,8

- Wie is er wel eens naar poppentheater geweest?
- Wat voor een soort poppen heb je toen gezien?
- Wie weet wat voor verschillende soorten poppen er bestaan?
- Waar denk je dat de voorstelling de Poppenparade over gaat?

Nabespreking

Groep 1, 2, 3

- Wat heb je allemaal gezien in de voorstelling de ‘Poppenparade’?
- Welke pop vond je het leukst in de voorstelling? En waarom vond je die het leukst?
- Wat voor verschillende poppen heb je gezien in de voorstelling?
- Welk verhaaltje vond je het leukst? En hoe ging dat verhaaltje?
- Maak een tekening bij de voorstelling en vertel daarna waarom je deze tekening hebt gemaakt.

Groep 4,5,6

- Wat heb je allemaal gezien in de voorstelling de ‘Poppenparade’?
- Welke pop vond je het leukst in de voorstelling? En waarom vond je die het leukst?
- Welke technieken van poppenspel heb je gezien?
- Hoe lang bestaat poppenspel al?
- Wat weet je nu over Jan Klaassen, wat je eerst nog niet wist?
- Wat ga je onthouden over poppenspel?

Groep 7, 8

- Wat verwachtte je van de voorstelling?
- Als je nu terugkijkt op de voorstelling wat was anders dan je van tevoren verwacht had?
- Wat vond je leuk aan de voorstelling?
- Welke technieken van poppenspel heb je gezien?
- Welke techniek vond je het leukst? En waarom
- Wat weet je nu over de geschiedenis van poppenspel?
- Welk verhaal vond je het leukst? En waarom vond je dat verhaal het leukste?
- Wat ga je onthouden over poppenspel?

3. Maak je eigen pop

Groep 1, 2, 3 Stokpoppen maken *(het kan zijn dat er voor het knippen en vastplakken van de stokjes extra hulp van ouders/volwassenen nodig is)*

Benodigdheden:

- Karton dat redelijk stevig en goed te knippen is. (Tip 250 gram papier a4 formaat is stevig en tegelijk makkelijk te knippen).
- Stokjes (bijvoorbeeld lege stiften, of gebroken potloden, of satéprikkers).
- Ductape.
- Stiften, potloden of wasco om te kleuren.
- Voorbeelden uit de bijlage, jongetje, meisje. Of eventueel voor papierbesparing: de afbeelding van het jongetje en het meisje samen op 1 A4 en dan doormidden geknipt.

Stappenplan:

- Bedenk wat voor personage je pop is (Een piraat, een prinses, een ridder, etc.).
- Kleur je poppetje in en versier het op een manier die bij jouw personage past. Je mag hierbij ook best over de lijntjes tekenen. Bijvoorbeeld als je een piraat maakt, dan geef je je poppetje een grote hoed.
- Kleur je poppetje helemaal in, zodat er geen wit stukje meer over is.
- Knip het poppetje uit.
- Plak het stokje achter het poppetje(achter zijn beentjes) met een stuk ductape.
- Klaar!! En spelen maar!

Groep 4, 5, 6, Tafelpoppen maken *(Eventueel hulp van volwassenen bij het gaatjes maken en de splitpennen vastmaken)*

Benodigdheden:

- Karton dat redelijk stevig en goed te knippen is. (Tip 250 gram papier a4 formaat is stevig en tegelijk makkelijk te knippen).
- Splitpennen.
- Prikpen met prikmat.
- Grijs potlood om te schetsen.
- Stiften, potloden of wasco om te kleuren.
- Voorbeeld uit de bijlage. Hond of Kat.

Stappenplan:

- Bedenk wat voor een soort hond of kat jouw pop wordt (Een hele vrolijke met veel kleurtjes, een piratenhondje met een ooglapje, of juist heel deftig vol met strikjes).
- Je kunt het voorbeeld gebruiken om in te kleuren, maar nog leuker is het om het voorbeeld na te tekenen, dan wordt het echt je eigen hond of kat.
- Voor het natekenen gebruik je een grijs potlood zodat je nog wat uit kan gummen als het nodig is.
- Kleur je pop helemaal in.

- Knip je pop uit.
- Maak met een prikpen gaatjes op de plek van het aangegeven kruisje.
- Maak de twee helften van de pop met de splitpen aan elkaar.
- Klaar!! En spelen maar!

Groep 7,8 Bekpoppen maken van een spons *(Eventueel hulp van volwassenen bij het knippen van de spons, ook kun je als docent het goed voorbereiden door de sponzen al voor te knippen)*

Benodigdheden:

- Voor ieder kind een spons of een stuk rechthoekig schuimrubber/matrasschuim.
- Stevig karton dat goed te knippen is.
- Markerstiften om op de spons bijvoorbeeld een mond te tekenen.
- Stiften en wasco voor het tekenen van de ogen.
- Wol voor de haren.
- Lijm.
- Ductape.
- Stukken stof voor versiering, strikken, stropdassen etc.
- Voorbeeld uit de bijlage, hierin staat een voorbeeld pop en er staat aangegeven hoe je de spons moet knippen.

Stappenplan:

- Bedenk wat voor een personage je pop is.
- Neem een grote spons (of een rechthoekig stuk schuimrubber van een oud matras) en knip hem door de midden.
- Aan de achterkant knip je in iedere helft gaten voor de handen.
- Op stevig karton dat goed te knippen is teken je de ogen van de pop. Je knipt de ogen uit.
- Op de plek waar de ogen moeten komen knip je de spons een beetje in, je steekt het karton erin en met stevige lijm goed vastlijmen en laten drogen.
- Met een markerstift kun je op de spons tekenen en zo kun je bijvoorbeeld de mond van pop tekenen.
- Nu kun je de pop verder versieren met haar, strikken, stropdassen, etc.
- Soms is het lastig om met lijm alles te plakken, dan kun je een sterke kwaliteit ductape gebruiken.

4. Spelopdrachten met de pop

Groep 1, 2, 3

Opdracht 1 Individuele opdracht

- Bedenk een fantasienaam voor je pop (Een fantasienaam is *niet* een naam van iemand die je kent, maar iets wat je verzint, bijvoorbeeld. Piraat Japie).
- In groepjes van twee kunnen de kinderen al oefenen in het aan elkaar vertellen hoe de pop heet.

Uitvoering

- Zet alle stoelen in een halve kring en zet een tafel neer als podium. Laat de kinderen om beurten met hun pop over de tafel lopen en laat ze de pop vertellen hoe hij heet, bijvoorbeeld: Ik ben piraat Japie.
- Om de drempel te verlagen helpt het als je als juf/meester het zelf met een gek stemmetje voordoet.
- Ook helpt het als je het tempo erin houdt, zodra de ene pop van de tafel af is moet de volgende er al op staan.
- Als kinderen het nog spannend vinden help je ze door er zelf bij te staan, of een ander kind te laten assisteren.

Opdracht 2 Opdracht in groepjes

- Maak als docent groepjes van twee of drie.
- Maak een kort verhaaltje waarbij de poppen elkaar tegen komen. Het verhaal gaat als volgt, de poppen komen elkaar tegen, vertellen hun naam aan elkaar en worden vriendjes.

Uitvoering

- Als het veel groepjes zijn kun je ervoor kiezen om verspreidt over de dag de toneelstukjes door de groepjes te laten zien.
- Ook hiervoor wordt weer een tafel gebruikt om de poppen overheen te laten lopen
- Je kunt als docent coachen op: Elkaar in het spel laten uitpraten, zorgen dat de poppen zichtbaar zijn en niet onder de tafel verdwijnen. Bij groep 3 kan er meer aandacht liggen op het luid en duidelijk praten zodat het publiek het toneelstukje kan verstaan.

Opdracht 3 Groepsopdracht ‘Popdans’

- Dit spel is hetzelfde als stopdans, alleen nu zijn het de poppen die dansen. Docent start de muziek, alle poppen gaan dansen, zodra de muziek stopt stoppen de poppen ook met dansen en moeten ze stokstijf stilstaan.
- Variatie: Soms dansen alleen de kinderen, soms dansen alleen de poppen, soms dansen de kinderen en de poppen samen.

Groep 4, 5, 6,

Opdracht 1 Individuele opdracht

- De kinderen hebben in deze opdracht de rol van circusdirecteur. Zoals in het circus de persoon die de trucjes aankondigt!
- Bedenk een fantasienaam voor je hondje. En bedenk wat voor een trucje je hond kan doen.
- Kondig zelf in de rol van circusdirecteur je hondje aan en laat het trucje van je hondje zien (één trucje is genoeg) Bijvoorbeeld: Dames en heren dit is Fifi, en Fifi gaat voor u op zijn handen staan.
- In groepjes van twee kun je het trucje en het aankondigen al even oefenen. Je kunt het voor elkaar voordoen.

Uitvoering

- Zet alle stoelen in een halve kring en zet een tafel neer als podium. Laat de kinderen om beurten hun pop met het kunstje aankondigen. De kinderen staan naast of achter de tafel terwijl ze het kunstje met de pop op de tafel doen.
- Om de drempel te verlagen helpt het als je als juf/meester het zelf met een gek stemmetje voordoet.
- Ook helpt het als je het tempo erin houdt, zodra de ene pop van de tafel af is moet de volgende er al op staan.
- Als kinderen het nog spannend vinden help je ze door er zelf bij te staan, of een ander kind te laten assisteren.

Opdracht 2 Opdracht in groepjes

- Maak als docent groepjes van twee of drie.
- Maak met je groepje een kort verhaaltje, het verhaaltje gaat als volgt: De honden ontmoeten elkaar en stellen zichzelf aan elkaar voor, samen besluiten ze om een kunstje te doen. Bijvoorbeeld als acrobaten op elkaar staan.
- Aandachtspunt, hou de verhaaltjes kort, niet meer dan 2 regels tekst per pop.

Uitvoering

- Als het veel groepjes zijn kun je ervoor kiezen om verspreidt over de dag de toneelstukjes door de groepjes te laten zien.
- Ook hiervoor wordt weer een tafel gebruikt om de poppen overheen te laten lopen.
- Je kunt als docent coachen op: Luid en duidelijk praten zodat het publiek de poppen goed kan verstaan. En rustig bewegen van de poppen, zodat het publiek de poppen goed kan zien.

Opdracht 3 Groepsopdracht ‘Popdans’

- Dit spel is hetzelfde als stopdans, alleen nu zijn het de poppen die dansen. De docent start de muziek, alle poppen gaan dansen, zodra de muziek stopt stoppen de poppen ook met dansen en moeten ze stokstijf stilstaan.

- Variatie: Soms dansen de alleen de kinderen, soms dansen alleen de poppen, soms dansen de kinderen en de poppen samen.

Groep 7,8

Opdracht 1 Individuele opdracht

- Bedenk een fantasienaam voor je pop en bedenk iets waar je pop heel goed in is. Bijvoorbeeld; Hoi, ik ben Mister Skateman, en ik ben wereldkampioen skaten.
- In groepjes van twee kun je al oefenen in het aan elkaar voorstellen. Let daarop dat de bek van de pop tegelijkertijd met je eigen stemgeluid beweegt. Zo lijkt het net alsof de pop praat.

Uitvoering

- Zet alle stoelen in een halve kring, de kinderen die in de kring zitten zijn het publiek. Laat de kinderen om beurten hun pop voorstellen aan het publiek. Daarbij vertellen ze ook meteen waar ze goed in zijn.
- Om de drempel te verlagen helpt het als je als juf/meester het zelf met een gek stemmetje voordoet. (Zeker voor groepen die weinig met theater in aanraking komen)
- Ook helpt het als je het tempo erin houdt, zodra de ene pop weg is moet de volgende er al staan.
- Als kinderen het nog spannend vinden help je ze door er zelf bij te staan, of een ander kind te laten assisteren.
- Als docent kun je de aandacht leggen op dat de bek tegelijkertijd met de stem van de speler beweegt.

Opdracht 2 Opdracht in groepjes

- Maak als docent groepjes van twee of drie.
- Maak met je groepje een kort verhaaltje, het verhaaltje gaat als volgt: De poppen komen elkaar tegen en krijgen ruzie over wie de beste is. Het verhaal heeft een begin, een midden en een eind. Bijvoorbeeld, twee poppen ontmoeten elkaar, krijgen ruzie wie de beste is, een derde pop komt erbij en die blijkt nog veel beter te zijn waardoor de eerste twee poppen afdruipen.
- Aandachtspunt, hou de verhaaltjes kort, niet meer dan 3 regels tekst per pop.
- Schrijf de tekst op dan kun je hem goed onthouden
- Oefen het toneelstukje minstens twee keer met elkaar

Uitvoering

- Als het veel groepjes zijn kun je ervoor kiezen om verspreidt over de dag de toneelstukjes door de groepjes te laten zien.
- Meest ideaal is om hiervoor weer een publieksopstelling te maken, maar als alle kinderen in de klas het goed kunnen zien als ze aan hun eigen tafel zitten dan kan dat ook.
- Je kunt als docent coachen op: Luid en duidelijk praten zodat het publiek de poppen goed kan verstaan. Rustig bewegen van de poppen, zodat het publiek de poppen goed kan zien. En tegelijkertijd met het bewegen van de bek van de pop de stem van de speler.

Opdracht 3 Groepsopdracht, Playback

- De docent zet muziek op waarin duidelijk gezongen wordt, bijvoorbeeld, Happy van Pharell Williams, of een ander nummer dat de kinderen aanspreekt.
- Zodra de muziek aangaat probeert iedereen zo goed mogelijk op de muziek te playbacken. Let op dat de bekken van de pop tegelijkertijd gaan met de zang van de muziek en dat de poppen rustig bewegen zodat ze goed te zien zijn.
- Als er in de klas ook wel eens gezongen wordt kun je deze opdracht ook doen terwijl de kinderen zelf zingen. Neem dan in het begin vooral een makkelijk liedje.